

Воскобійник Т.

(наук. кер. — доц. Лобач К.В)

*студентка III курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

АКТ ЗЛУКИ УНР ТА ЗУНР 1919 РОКУ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇХ ВЗАЄМОВІДНОСИН

«...Віднині воедино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Наддніпрянська Україна. Здійснилися віковічні мрії, для яких жили і за які вмирили найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народна республіка. Віднині український народ увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної, незалежної української держави, на добро і щастя українського народу.» [5, с. 57]

Універсал уряду УНР оголошений Ф.Швецем

22 січня 1919 року – день ухвали Акту Злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки. Цій даті судилося навечно вкарбуватися в історію України величним національним святом – Днем Соборності.

В ході української революції 1917-1920 рр. національні державні утворення УНР та ЗУНР усвідомлювали важливість створення єдиної соборної держави і впевнено протягом 1918 року робили кроки одне до одного, долаючи тернистий шлях революційних подій [4, с. 115].

Проголошення акту соборності українських держав було детерміновано низкою вагомих міжнародних і внутрішньополітичних причин:

По-перше, це одвічне прагнення українства до соборного життя, яке залишалося духовним імперативом тривалого бездержавного існування.

По-друге, потужна регенерація соборницької ідеї в умовах розпаду Російської, Австро-Угорської імперій та утвердження української державності по обидва береги Збруча.

По-третє, нагальна потреба об'єднаного військового захисту від зовнішніх посягань.

По-четверте, гостра необхідність скоординованих дипломатичних зусиль по відстоюванню українських інтересів на світовій мирній конференції.

І нарешті, це усвідомлене прагнення національно-територіальної консолідації з боку правлячих еліт обох держав [2, с.710].

Уже практично з першого дня утворення Західноукраїнської Народної Республіки між урядами УНР і ЗУНР проводились переговори про втілення ідеї соборності. 1 грудня 1918 р. у Фастові було укладено попередній

договір між Радою державних секретарів ЗУНР та Директорією УНР про «злуку обох українських держав в одну державну одиницю». На засіданні 3 січня 1919 р. УНРада в Станіславі, куди переїхав весь апарат уряду, одностайно прийняла ухвалу про об'єднання ЗУНР та УНР, в якій, зокрема, зазначалося: «Українська Національна Рада, виконуючи право самовизначення українського народу, проголошує торжественно з'єднання ЗУНР і УНР в одну одноцільну суверенну Народну Республіку».

22 січня 1919 р. в Києві на Софіївському майдані було проголошено возз'єднання УНР та ЗУНР в єдину соборну державу. Того ж дня відкрився Трудовий Конгрес України (законодавчий орган Директорії), в який були введені 48 делегатів ЗУНР, а до складу президії увійшов представник ЗУНР С.Вітик. 23 січня 1919 «Акт Злуки» був односторонньо ратифікований. З цього моменту і до скликання Установчих Зборів Директорії УНР надавалося право верховної влади, а до її складу мали увійти представники ЗУНР. Назва ЗУНР було замінено на «Західна область Української Народної республіки» (ЗОУНР), якій надавалася територіальна автономія. Державний секретар закордонних справ ЗОУНР Л.Цегельський став першим віце-міністром закордонних справ українського уряду, з ним повинні були узгоджуватися всі рішення щодо взаємовідносин з Польщею, Чехословаччиною та Румунією. 12 березня 1919 президент ЗУНР Петрушевич увійшов до складу Директорії [3, с.126].

Основні положення відповідно до «Акту Злуки»:

1.ЗУНР користувалася повною автономією і отримувала назву Західної Облaсті Української Народної Республіки (ЗОУНР);

2.Збройні сили двох держав об'єднувалися;

3.Всім громадянам гарантувалися демократичні права і свободи.

У перші місяці після проголошення об'єднання були зроблені певні кроки в бік інтеграції двох держав, особливо у військовій сфері. Петлюра неодноразово виїжджав в Галичину і брав участь у засіданні уряду В.Голубовича. У ЗОУНР зі сходу стало поставлятися продовольство, а з ЗОУНР – нафтопродукти. Однак у зв'язку з низкою факторів, реального об'єднання не відбулося. Координація в діях мала місце лише у військовій сфері, та й то в обмеженому обсязі, так як обидві армії мали своє власне командування (об'єднання армій не відбулося навіть тоді, коли територія Західної України була повністю втрачена). Фактично керівництво як УНР так і ЗУНР надалі продовжували діяти на власний розсуд. Лише на міжнародній арені були випадки плідної співпраці (спільні делегації, спільні звернення до міжнародної громадськості. Між лідерами обох держав існували протиріччя та взаємні підозри [2, с.715].

4 грудня 1919 року офіційна дипломатична делегація ЗУНР (С.Витвицький, А.Горбачевський, М.Новаківський) заявила посольству УНР у Варшаві та уряду Польщі про денонсацію урядом ЗУНР під керівництвом

президента та диктатора ЗУНР Євгена Петрушевича Акту Злуки як протест проти таємних переговорів уряду УНР з урядом Польщі [3, с.268].

Отже, справдитися надіям політичних сил Наддніпрянщини та Західної України не вдалося і цьому заважало кілька причин:

По-перше, байдужість країн Антанти до долі УНР (ставка робилася на сильну Польщу – як щит від більшовизму та на відновлення “єдиної и неделимой” Росії);

По-друге, “двовладдя” урядів та суперечлива внутрішня політика;

По-третє, особисте протистояння лідерів всередині Директорії (С.Петлюри та В. Винниченка) та з диктатором ЗУНР (Є. Петрушевичем);

По-четверте, значна кількість претендентів на владу в умовах громадянської війни [1, с.353].

Значення Акту Злуки було глибоко детерміноване історично і спиралося на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Він став могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх динамічної самоідентифікації, становлення політичної нації. Ідея соборності українських земель набула державного статусу, в наступні десятиліття залишалась інтегральним чинником і чи не єдиним неконтоверсійним положенням програмних цілей усіх течій національно-визвольного руху [1, с. 420].

Акт Соборності надав завершеній формі самостійній українській державі, сприяв подоланню рудиментів федералізму в ментальності національної політичної еліти.

Об’єднання мало і практично-політичний аспект, адже обидві держави потребували концентрації збройних сил та взаємної допомоги для захисту своїх територій від іноземного військового втручання, яке на той час набуло форми агресії.

Об’єднання УНР і ЗУНР стало моделлю цивілізованого демократичного, неекспансіоністського збирання територій в єдиній суверенній державі. Етнонаціональна консолідація базувалася на таких засадничих принципах, як історичне самоусвідомлення спільності, ідеали свободи і незалежності, добровільне волевиявлення, опора на власні політичні і матеріальні ресурси. Разом з ухваленням Універсалу про злуку УНР і ЗУНР Трудовий конгрес задекларував, що об’єднана УНР «не має й думки забрати під свою владу чужі землі» [6, с. 172]. День 22 січня 1919 р. був одним із найпрекрасніших моментів нашої непростой, нерідко трагічної історії, назавжди залишившись у пам’яті українського народу як свято Соборності України.

Література:

1. Гошуляк І.Л. Тернистий шлях до соборності/ І.Л.Гошуляк. – К., 2009. – 467 с.
2. Кондратюк К.К. Дискусійні питання історії ЗУНР/ К.К.Кондратюк// Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. № 6: Західноукраїнська Народна Республіка: історія і традиції. – Львів, 2000. – С.710-718

3. Литвин М.Р. Історія ЗУНР/ М.Р.Литвин, К.Є.Науменко. – Л.: Олір, 1995. – 363 с.
4. Субтельний О. М. Історія України/ О.М.Субтельний – К., 2000. – 450 с.
5. *Щусь О. Й.* Акт Злуки // *Енциклопедія історії України* / Редкол.: В. А. Смолій та ін. НАН України. — Київ: Наукова думка, 2003. — Т.1 — С. 56—57.
6. Яременко І. Ф. День Злуки в нашій пам'яті/ І.Ф.Яременко. – К., 2001. – 215 с.

Ластовецький О.

(наук. кер. — доц. Лобач К.В)

*студент V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ТЕОРІЯ ЕЛІТ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

В'ячеслав Казимирович Липинський, будучи вихідцем із родини польського шляхтича, зумів стати одним із фундаторів української національної ідеї.

Спадщина Липинського набуває особливого значення з огляду на проблеми цивілізаційного вибору України на сучасному етапі. Виявилось, що кардинальні зміни в економіці й духовній сфері неможливі без національної ідеї, ідеології й стратегії розвитку суспільства. Він зумів сформулювати унікальну для тогочасної української політичної думки державну теорію засновану на українському монархізмі.

Науково-історична концепція та праці В. Липинського останніми роками досліджувалися такими вченими, як В. Масненко, І. Гирич, Ю. Вільчинський, В. Смолій та В. Ричка. Політологічна, історіософська та соціологічна спадщина

В. Липинського знайшла своє відображення у статтях К. Галушка, І. Тукаленко, О. Шморгуна, В. Потульницького, В. Бурлачка, С. Приходька, Є. Пизюра, Ф. Турченка та Н. Заліської тощо.

Переважає більшість дослідників наукової спадщини В. Липинського схиляється до того, щоб кваліфікувати його не стільки як політика й історика, а радше як філософа історії. З цим загалом можна погодитися, хоч і з певними застереженнями. Для В. Липинського предмет його історичних досліджень має не лише теоретичне значення, а насамперед є вживаним, прикладним до розв'язання політичних проблем усіх часів і народів.

Почавши з українофільства, заснованого на понятті вини та спокути, й окреслюючи себе як українця польської культури, Липинський ще в молодості відмежувався від хлопоманів, котрі хотіли «найбільше уподобнитися до народу, замість народ уподобнити до себе». У Женеві перебував під впливом авторів концепції еліт соціологів В. Парето і Г. Лебона, а також Ж. Сореля, чия думка про те, що лише нація і традиція можуть